

KUTATÓKÖZPONT NEVE:
Társadalomtudományi Kutatóközpont
KUTATÓINTÉZET NEVE:
Kisebbségkutató Intézet
Cím: formátum: irányítószám, város, utca/tér stb., házszám
1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
Postafiók címe: irányítószám, város, Pf. száma
1476 Budapest 100, Pf. 340.
telefonszám:
(061) 224 6790
honlap:
https://kisebbssegkutato.tk.hu
e-mail:
kisebbssegkutato@tk.hu

I. A Kisebbségkutató Intézet kutatási eredményei a 2021. évre vonatkozóan

Kisebbségi kompetenciák, oktatási, társadalmi reziliencia és integrációs mintázatok c. kutatási stratégiai koncepció:

A szolidaritás mint a járvány okozta válságra adott válasz: akciók és diskurzusok (1.1. Egészség, Covid19: a koronavírusjárványhoz kapcsolódó kutatás, 3. Emberi erőforrás: társadalom). A kvalitatív és kvantitatív módszereket alkalmazó kutatás célja annak felderítése, hogy a járvány okozta válsághelyzetben a segítségnyújtásnak, a szolidaritásnak és a jótékony cselekvésnek milyen formái jelennek meg. Azok hogyan, milyen kapcsolatokra épülve, milyen intézményekbe ágyazódva szerveződnek meg; milyen formákban és platformokon kommunikálnak. Kiket céloznak meg az akciók kezdeményezői, és kiknek az együttműködésére számítanak. Különös figyelmet fordít arra, hogy milyen társadalmi kategóriák jelennek meg a segítségre méltók között; és ezeket a szolidaritási tevékenységeket a résztvevők hogyan rangsorolják. Azon belül milyen helye van az egészségi állapotnak, az életkornak, a szegénység és a gazdasági hátrány által meghatározott társadalmi csoportoknak, továbbá etnikai és migrációból eredő kisebbségeknek. Vizsgálja, hogy nyílnak-e meg új támogatási formák a mélyszegénységben élők irányába, vagy pont ellenkezőleg lezáródnak-e a korábbi források is. A kutatásban angliai és romániai összehasonlításra is sor kerül. Az interjú adatbázis és az országos reprezentatív survey elkészülte és elemzése alapján hat tanulmány jelent meg a Regio 2021/2. számában. Emellett az eredmények két nemzetközi konferencián lettek bemutatva, és további magyar és angol nyelvű kéziratok lettek publikálásra benyújtva.

Oltatlanok (1.1. Egészség, Covid19: a koronavírusjárványhoz kapcsolódó kutatás, 3. Emberi erőforrás: társadalom). A kutatás fő célja annak feltárása, hogy milyen okok állnak az oltás elutasítása mögött, milyen típusai vannak a vakcinahezitálóknak és –elleneseknek, milyen motivációkkal, attitűdökkel és szocio-demográfiai jellemzőkkel bírnak. A projekt keretében fókuszcsoportos beszélgetések, interjúk készültek, amelyek a pandémiával, a járványkezeléssel és az oltáskampánnyal kapcsolatos véleményekről is képet nyújtanak, ilyenformán a kutatás javaslatokat is megfogalmazott a kommunikáció (és az oltási hajlandóság) eredményességének növelését illetően.

Mobilitás, verseny és szolidaritás transznacionális formái. Magyarok Németországban (3. Emberi erőforrás: társadalom). A Humboldt Egyetemmel közös kutatás célja, hogy megismerje a Németországban élő magyarok helyzetét, a kivándorlás vagy külföldi munkavállalás sikereinek és kudarcainak okait, a transznacionális térben mozgó magyar vagy magyar származású embereknek a német és a magyar társadalomhoz való viszonyát. Arra is választ keresett, hogy az Európai Unión belül lakó- vagy munkahelyüket változtató emberek hogyan reagálnak az Európát érintő nagy kihívásokra, a biztonság, a nemzetközi konfliktusok és a

nemzetközi vándorlás területén. A vizsgálat kvantitatív része egy kérdőívre épült, amelyre 639 érvényes válasz született, feldolgozásuk és publikálásuk 2021-re megtörtént. A kutatás részeként négy nagyvárosban került sor terepmunkára a magyar diaszpóra körében. A félig strukturált interjúk a migráció előtti életről, az elvándorlás motivációjáról és a németországi tapasztalatokról érdeklődtek. Az interjúk kódolása és elemzése 2021-ben történt meg, a tanulmány megírására 2022-ben kerül sor.

Roma közösségek integrációs jellemzői (3. Emberi erőforrás: társadalom). A kutatás célja, hogy a vizsgált településeken szociográfiai mélységű és típusú tanulmányok segítségével bemutassa egy-egy jellegzetes roma közösség integrációs útját az elmúlt évszázadban. A vizsgálat az iskolai deszegregációs törekvések következményeire, a korábban munkaerőpiaci tartaléksereggént jellemzett népesség integrációjának módjaira és annak társadalmi hatásaira vonatkozik, elsősorban az interetnikus viszonyok vonatkozásában. Ilyenformán rávilágít a társadalmi folyamatok folytonosságára és diszkontinuitására, és az integráció társadalmi mintázataira. Ez lehetőséget ad arra is, hogy a kialakított módszertan segítségével a későbbiekben más típusú roma közösségekre, nemzetközi konzorcium létrehozásával más, akár külföldi településekre is kiterjessze a kutatást, amelyben a terepmunka 2022-ben folytatódik.

Az iskola nem sziget. Oktatási és társadalmi reziliencia multietnikus környezetben (3. Emberi erőforrás: társadalom). A Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) által 2016-2021 között támogatott kutatás azt vizsgálta, hogy mitől lehet sikeres egy iskola. Az iskolák élete, működése szorosan összefonódik a tágabb intézményi és társadalmi környezettel. A kutatás multietnikus, roma-nem roma vegyes lakosságú településeken található általános iskolák és a helyi közösségek kapcsolatát, kölcsönhatását, egymásrautaltságát vizsgálta, és olyan sikeres általános iskolákat keresett fel, amelyek kiugró eredményeket értek el az alacsony szocio-ökonómiai háttérű tanulók oktatásában. Kvantitatív módszerek segítségével azonosította a vizsgálandó iskolákat és településeket, majd kvalitatív módszertani eszközökkel (közösségtanulmány, iskolai esettanulmányok, egyéni és csoportinterjúk, közösségi hálózatok elemzése) vizsgálta a helyi iskola és a helyi közösség kölcsönös viszonyait. A terepmunka lezárult, jelenleg a publikációs fázisban van a kutatás.

Társadalmi mobilitás és etnicitás. Az iskolai sikeresség útjai, kimenetei (3. Emberi erőforrás: társadalom). Az NKFIH által 2017-2021 között támogatott kutatás célja annak feltárása, hogy milyen tényezők járultak hozzá a szüleikhez képest már felsőfokú végzettséget szerzett „első generációs értelmiségiek” felfelé mobilitásához, milyen hasonlóságok és különbségek figyelhetők meg a sikeres életutakban nem, életkor, etnicitás és a mobilitási pálya jellege szerint. A kutatás azt is vizsgálta, hogy a társadalmi mobilitásért milyen árat kell fizetni, és az milyen nyereségekkel jár. Mindezeket 174 interjúalannyal készült életinterjú segítségével tárta fel, hogy lehetőség nyíljon - a megélt személyes tapasztalatokon keresztül megalkotott egyéni narratívák elemzése segítségével - a különböző mobilitási utak összehasonlítására. Emellett kitért azokra az intézményi szereplőkre is (non-profit szervezetekre, iskolákra, kormányzati programokra), amelyek e csoportok oktatáson keresztüli mobilitását igyekeznek elősegíteni, illetve a mobilitás nehézségeit próbálják enyhíteni. Az intézményi oldal vizsgálatához pedig esettanulmányokat készített többféle adatgyűjtési módszer alkalmazásával. A kutatás főbb eredményeiből született egy, a Springer kiadónál megjelent könyvfejezet, illetve megjelent a Szociológiai Szemle angol nyelvű tematikus száma hat tanulmánnyal, amelyek mellett további rangos nemzetközi publikációk állnak még elbírálás alatt.

Az etnikai gazdaság intézményesülésének kísérletei az erdélyi és a felvidéki magyarok körében (3. Emberi erőforrás: társadalom, gazdaság). Az NKFIH által támogatott 2017-2022 közötti kutatás központi kérdése, hogy Erdélyben és Felvidéken milyen szerepet játszik az etnicitás a gazdasági együttműködés irányításában, a gazdasági folyamatok regulációjában. A gazdaságszociológiai és intézményi közgazdaságtani megalapozottságú, feltáró szándékú alapkutatás elsősorban azt vizsgálja, hogy mennyire költségesek és hatékonyak az etnicitás

mentén szerveződő intézményi megoldások, mennyire eredményesek az etnikailag semleges stratégiákkal szemben. Melyek a sikeres etnikai alapú koordináció jellemzői a különböző intézményi szinteken és hogyan kerülnek összhangba a hatósági és a piaci koordinációval? Miért sikertelenek egyes esetekben az etnikai kezdeményezések? A kutatás eredményeiből 2021-ben két impakt faktoros nemzetközi és két magyar folyóiratban jelentek meg tanulmányok, amelyek mellett további tanulmányok és egy összegző monográfia készül.

Az egyházak növekvő szerepvállalása a közoktatásban és az oktatáspolitikában (3. Emberi erőforrás: társadalom). Az NKFIH által 2020-2023 között támogatott posztdoktori kutatás azt vizsgálja, hogy az önkormányzati és állami iskolák átvételével az oktatásügyben komoly tényezővé váló, a tanügyigazgatásban mára összetett feladatokat ellátó egyházak oktatáspolitikai szerepvállalásával hogyan értelmeződik át az állam és a jóléti szolgáltatásokat igénybe vevő állampolgárok viszonya. Emellett kistérségi esettanulmányok segítségével vizsgálja, hogy hogyan alakult át a közoktatási rendszer és a minőségi oktatáshoz való hozzáférés három hátrányos helyzetű kistérségben. Jelenleg a kutatás a terepmunka fázisban van, de a részeredményeket rendszeresen bemutatja a vezető kutató hazai és nemzetközi konferenciákon.

Kárpát-medencei és nyugat-európai kisebbségi magyar közösségek a XX.-XXI. században c. kutatási stratégiai koncepció:

Székelyföldi önkép-építés a 19-20. században (3. Emberi erőforrás: társadalom, történelem). Az NKFIH által támogatott 2018-2023 közötti kutatás a székelyföldi regionális azonosság történeti megkonstruálásának, illetve a működtetőinek a feltárását tűzte ki célul. Az év során a két világháború közötti székely eszme-, mentalitás-, politika- és művelődéstörténeti kérdésekkel kapcsolatos résztanulmányok jelentek meg, befejezés alatt áll két személyi monográfia, illetve a Kacsó Sándor cikkeiből és tanulmányaiból készülő, előszóval, jegyzetapparátussal ellátott, kb. 30 íves szövegválogatás. A kutatás kitért a Székelyföldön élő, 19-20. századi cigány népesség forrásainak és statisztikai adataira, a cigánytelepek és a székely-cigány együttélés történeti távlataira. Az év során kéthetente került sor Zoom megbeszélésekre, amelyek mellett négy könyvbemutató és hat nyilvános kéziratvita is megrendezésre került felkért külső bírálókkal.

Kisebbségi magyar közösségek a 20-21. században (3. Emberi erőforrás: társadalom, történelem). A kutatás az etnokulturális alapon szerveződő közép-európai magyar kisebbségi hálózatok intézményesülését, közösségi működését vizsgálja adatbázisok, bibliográfiák, digitális szövegtárak, dokumentumgyűjtemények, monográfiák és kronológiák segítségével. Az év során elkészült Kárpátalja nemzetiségi és felekezeti községsoros népszámlálási eredményeinek (1860-2001), illetve a (Cseh)szlovákiai magyarok történeti kronológiája 1944-1992 feldolgozása és internetes közzététele. Az Arcanum Digitális Tudástár számára 1,5 millió oldalnyi magyar és 2,3 millió oldalnyi román sajtóanyag került digitalizálásra, amely mellett folyamatos az Erdélyi Magyar Adatbank történeti bibliográfiájának a tartalomfejlesztése is. A kiadványok terén két kötet szerkesztése történt meg a Kriterion Kiadó 20. század sorozata számára. Két tanulmány készült a Horthy-korszak kézikönyv számára a két világháború közti határon túli magyar politikai pártjainak összehasonlító elemzéseiként, illetve három országban a magyar társadalmi pozíciók változásáról.

Ukrajna története (3. Emberi erőforrás: társadalom, történelem). A Pécsi és a Szegedi Tudományegyetemek, valamint a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola egy-egy munkatársa közreműködésével első ízben készült átfogó történelmi monográfia magyar nyelven, amely feldolgozza az ukránok történetét az etnogenezistől, a középkortól kezdve egészen a jelenig, az önálló államiságig, amelynek a szuverenitás, a nemzeti identitás számos kihívásával kell szembenéznie a függetlenség elnyerése óta eltelt időszakban.

Nyelvpolitika a mai Ukrajnában (3. Emberi erőforrás: társadalom, nyelv). A mai Ukrajnában a nyelv, a nyelvhasználat, a nyelvi jogok s e kérdések körüli politikai diskurzusok mind belpolitikai, mind külpolitikai szinten kiemelt szerepet kapnak. E kérdések vizsgálata egyszerre van összefüggésben a nemzetről és a kisebbségekről való gondolkodással. 2021-ben ukrán nyelvű monográfia jelent meg, amely az ukrán Alkotmánybíróságnak a nyelvi szabályozásokra vonatkozó döntéseit, e nyelvi szabályozások parlamenti útját és társadalmi fogadtatását elemzi történeti, jogi és szociolingvisztikai szempontból. Angol és ukrán nyelvű tanulmányok járják körül a nyelvhasználat gyakorlati példáit Kárpátalján nyelvi tájkép vizsgálat és történeti összehasonlító elemzések keretében.

A magyarországi és a közép-európai kisebbségek gazdasági, társadalmi, politikai helyzete, etnopolitikai stratégiák, nemzetközi kisebbségvédelem c. kutatási stratégiai koncepció:

Németek Magyarországon 1950-1990 (3. Emberi erőforrás: történelem). A kutatás célja a magyarországi németiség 1950-1990 közötti történetének monografikus feldolgozása. A beszámolási évben a projekt keretében a német kiadás számára kiegészítésre, illetve átdolgozásra került a 2020-ban magyarul megjelent monográfia a Bundesministerium für Kultur und Medien és a Társadalomtudományi Kutatóközpont támogatásával. Az év során folytatódott az anyaggyűjtés: a Magyar Nemzeti Levéltárban feltárássra került a Magyarországi Németek Demokratikus Szövetsége és az Oktatási és Kulturális Minisztérium iratanyaga. Feldolgozásra került a Landsmannschaftok és a Magyarországi Németek Demokratikus Szövetsége 1960-1970 közötti kapcsolatfelvételi kísérletei. A kutatás eredményei egy nemzetközi konferencián lettek bemutatva, az elkészült német és magyar nyelvű tanulmányokat pedig közlésre elfogadták.

A régi pesti temető újrafelfedezett síremlékei: történelem és örökség (3. Emberi erőforrás: történelem). A Magyar Zsidó Örökség Közalapítvány támogatásával, az Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetemen és a BTM Kiscelli Múzeummal közös projekt az 1808 és 1874 között működő, majd 1910-ben felszámolt régi pesti zsidó temető művelődéstörténeti feldolgozását kezdte meg. A temető történetére vonatkozó levéltári és sajtóanyag feltárása mellett, annak a sírkőállománynak a kutatása indult el, amelyet a Kozma utcai temető parcelláiba költöztettek át. A zömében az 1850-1870-es évekből származó sírkövek nagyértékű emlékei a pesti zsidóság korai korszakának, formaviláguk és nyelvhasználatuk pontos képet ad a hagyományhoz és modernitáshoz való komplex viszonyokról. Ugyanakkor a főváros romantikus sírkőfaragóművészetének is ritka megmaradt emlékei, így művészettörténeti vizsgálatuk általános tanulságokkal is szolgál. A kutatás első eredményeit egy érdeklődőknek szervezett séta keretében, illetve a Duna TV Utódok reménysége című műsorában ismertették a résztvevő kutatók.

Holokausz túlélő gyerekek Magyarországon: gyerekotthonok, iskolák, sorsok (3. Emberi erőforrás: történelem). A kutatás a vészkorszakot közvetlenül követő évekre, illetve a korszakon belül egy korábban elhanyagolt csoportra/nézőpontra, a túlélő gyerekek sorsára és a velük foglalkozó szervezetekre irányul. 2021 során a Holocaust Dokumentációs Központtal együttműködve egy konferencia szerveződött és egy tanulmánykötet készült a túlélő gyerekekre és tágabban a családokra koncentrálva, valamint megkezdődött az 1945 május-júniusában pesti zsidó lányok által készített rajzok feldolgozása. Ennek első eredményei a bécsi Wiesenthal Intézet nemzetközi konferenciáján lettek közreadva.

COST ENTAN – European Non-Territorial Autonomy Network (3. Emberi erőforrás: társadalom, nyelv). A COST Action Program támogatásával 2019-ben indult az európai személyi elvű, nem-területi autonómiákat kutató hálózat, amelynek egyik (Jog és politika) munkacsoportját az intézet egyik munkatársa vezeti. A kutatás a személyi elvű kisebbségi autonómia politikai és jogi kérdéseit elemzi, és célja, hogy a COST kutatási hálózaton keresztül az európai gyakorlatok széleskörű elemzésével mutassa be a személyi autonómiák kihívásait és

javaslatokat fogalmazzon meg ezek hatékonyságával kapcsolatban. Az év őszén az Intézet és a Nemzeti Közszerológiai Egyetem adott otthont a kutatói hálózat éves nemzetközi konferenciájának, amelynek tanulmányait szerkesztett kötetben is megjelentették.

A kisebbségi önkormányzatiság eredményessége Közép- és Délkelet-Európában (3. Emberi erőforrás: társadalom). A Bolyai ösztöndíj által 2019-2022 között támogatott kutatás célja, hogy összehasonlító keretek között feltárja és kiértékeli a személyi elvű vagy kisebbségi kulturális autonómiák hatékonyságát, eredményességét azon közép- és délkelet-európai országok esetében, ahol a regisztrált kisebbségi választóknak lehetőségük van választások útján, közvetlen vagy közvetett módon létrehozniuk autonóm testületeiket különböző szinteken (Magyarország mellett Horvátországban, Szerbiában és Szlovéniában). A projekt második éve egyrészt az etnopolitikai mobilizáció, az etnikai szavazás jellegzetességeinek, választásföldrajzi aspektusainak a vizsgálatával foglalkozott ezen kisebbségi választások esetében, mindenekelőtt összehasonlítva azokat a közéleti részvétel egyéb, döntően parlamenti választási csatornáival. Másrészt folytatódott az eredményesség kiértékeléséhez szükséges, a nemzetközi kisebbségvédelmi standardokat figyelembe vevő módszertan és indikátorok kidolgozása, amelyben jelentős szerepet játszott a Szerb Intézetnek a budapesti szerb önkormányzatok körében végzett felmérésében való közreműködés is. A kutatás eredményei több rangos nemzetközi konferencián kerültek bemutatásra.

II. Tudományszervezési eredmények, események

1. Rövid általános ismertető a kutatóhely tudományos munkáját illetően

Az intézet a magyarországi kisebbségkutatás meghatározó inter- és multidiszciplináris tudományos műhelye, amely alap-, alkalmazott és összehasonlító kutatásokat végez a különböző kisebbségi közösségeket érintő társadalmi, gazdasági, történelmi, politikai, jogi, kulturális és demográfiai kérdésekről, legfőképp a magyarországi nemzetiségek és a romák, a határon túli magyarok, a kivándorolt magyar diaszpóra csoportok, a bevándorlók, valamint a közép-európai zsidóság vonatkozásában. A beszámolási időszakban a főbb eredményekről több rangos publikáció is megjelent: a hazai monográfiák és nemzetközi tanulmánykötetek mellett a munkatársak mintegy hat impakt faktoros cikket is publikáltak vezető világfolyóiratokban. A járvány ellenére, a korábbi évekhez hasonlóan, rendszeresen kerültek megrendezésre az intézet szakmai profiljába illeszkedő nyilvános események, konferenciák, előadások, kisebb műhelyviták és kerekasztal-beszélgetések virtuális vagy hibrid formában. A rendezvények közül kiemelendő a kolozsvári Nemzeti Kisebbségkutató Intézettel közös emlékkonferencia, a Holokauszt Emlékközponttal közös nemzetközi konferencia, a Max Planck Intézet Szociális Antropológiai Intézetével közös workshop, illetve az Európai Unió COST kutatói hálózat éves konferenciájának a megrendezése. Az intézet *REGIO* című online és nyílt hozzáférésű folyóirata a beszámolási időszakban négy számmal jelent meg. Az intézet a magyarországi kisebbségkutatást digitális tartalommal, szövegtárakkal, adatbázisokkal, valamint hírekkel legátfogóbban ellátó honlapot és Facebook profilt működtet. Mindezekon túl jelentős szerepet játszik a TK angol nyelvű periodikájának, a Q2-es besorolású *Intersections* folyóirat szerkesztésében is.

2. A tudomány és a társadalom kapcsolata, társadalmi hasznosság

Az intézet számára stratégiai kérdésnek számít, hogy a kutatók által felhalmozott és publikált ismeretek, adatok mind az érdeklődők, mind a szakmai-kutatói közönség számára is elérhetővé váljanak. A beszámolási időszakban, a járvány ellenére 14 nyilvános szakmai rendezvény került megrendezésre kezdetben online felületeken vagy hibrid módon: nemzetközi konferenciák, műhelyszemináriumok, kéziratviták, neves hazai és külföldi kutatók előadásai és szakmai beszélgetések. A Kisebbség-szociológiai és Antropológiai Osztály az év szeptemberétől rendszeres, kéthetente megrendezésre kerülő olvasószemináriumot szervez, amelynek

fókuszában a tudományos mező és az identitáspolitikai törekvések egymáshoz való viszonya áll. Az eseményekről, illetve más, kisebbségkutatással kapcsolatos hírekről, intézeti publikációkról és bibliográfiai újdonságokról az intézet honlapja és Facebook profilja is folyamatosan tájékoztatta az érdeklődőket. Az utóbbi növekvő látogatottságát jelzi, hogy az év végére jelentősen, mintegy 2380-ra nőtt az oldal követőinek a száma. Legfrissebb kutatási eredményeiről az év során egy munkatárs beszámolt a TK Véleményeken túl című podcast adásában.

A *Regio – Kisebbség Kultúra Társadalom Politika* c. intézeti nyílt hozzáférésű e-folyóiratnak a beszámolási időszakban négy száma jelent meg, valamint intézeti közreműködéssel folyt továbbra is a kutatóközpont Q2-es besorolása, nemzetközi társadalomtudományi folyóiratának, az *Intersections – East European Journal of Society and Politics* szerkesztése is.

A kisebbségkutatás egyes területei iránt érdeklődők tájékozódását, valamint a szakmai kutatómunkát hivatott elősegíteni a honlap Digitális Olvasószoba menüpontja a növekvő számú digitalizált és szabadon hozzáférhető kiadvánnyal és kereshető adatbázissal. Az év folyamán elérhetővé vált A (cseh)szlovákiai magyarság történeti kronológiája 1944-1992 között c. kereshető adatbázis, valamint a Kárpátalja településeinek etnikai és felekezeti statisztikája, 1870–2001 c. népszámlálási adatbázis. Véglegesült A magyarországi német szervezetek helyi és regionális szintű aktivitása 1924 és 1945 között c. kronológiai és interaktív térképes adatbázis. Intézeti közreműködéssel zajlik háromhavonta az Erdélyi Magyar Adatbank számára a 2021-es új erdélyi könyvek bibliográfiájának készítése, az Erdélyi történeti bibliográfia tartalomfejlesztése és a hétezeres mutató rendezése.

Intézeti rendezvények 2021-ben:

- Beás cigányok a Kárpát-medencében. Könyvbemutató, február 16.
- Workshop on Yugoslav and Post-Yugoslav Minority Politics, február 23.
- Hogyan segíthetünk az egészségügyi krízishelyzetben? Online kerekasztal, április 13.
- Lőrincz József emlékkonferencia, a kolozsvári Nemzeti Kisebbségkutató Intézettel közösen, június 12.
- The effect of educational upward mobility on habitus. Doktori értekezéstervezet vitája, június 29.
- Kötődések hálójában. A nemzeti identitás mintázatai kisebbségi magyar fiatalok körében a GeneZYs 2015 ifjúságszociológiai felmérés adatai alapján. Doktori értekezéstervezet vitája, június 29.
- 2nd European Non-Territorial Autonomy Network (ENTAN) – EU COST Action) Conference: Non-Territorial Autonomy as an Instrument for Effective Participation of Minorities. Nemzetközi konferencia a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel közösen, szeptember 24-25.
- A plurális habitus elmélete. Előadás, szeptember 28.
- Új eredmények a magyarországi zsidóság kutatásában. Konferencia az Országos Rabbiképző –Zsidó Egyetem Marczali Henrik Kutatócsoportjával közösen, szeptember 30.
- Elválasztva a társadalomtól. A zsidó gettók Európában és Magyarországon. Nemzetközi konferencia a Holokauszt Emlékközponttal közösen, október 19-20.
- A Kárpát-medencétől a Földközi-tengerig. A magyar anyanyelvű izraeliek története. Könyvbemutató, október 25.
- Finomhangolás. Koordináció és kontroll a szovjet típusú cenzúra rendszerekben. Romániai példák. Kéziratvita, november 16.
- Movement Of The People. Hungarian Folk Dance, Populism, and Citizenship. Könyvbemutató, november 23.

- The reenchantment of culture and flexible citizenship in a hardening world. Ideology and life strategies in middle-class migration to Europe and beyond. Workshop a Max Planck Institute for Social Anthropology-val közösen, november 26.

Az intézet munkatársai 2021-ben is jelen voltak a nyomtatott és elektronikus sajtóban az intézet profiljába vágó kisebbségi témák kapcsán, számos portál podcast adásában szerepeltek. Az intézeti eseményekről, konferenciákról és új kiadványokról több esetben a sajtó is beszámolt. Kiemelendő a koronavírusjárvánnyal, az ukrajnai válsággal és a kárpátaljai magyarok helyzetével kapcsolatos médiajelenlét.

3. A kutatóhely legfontosabb hazai és nemzetközi eredményes K+F+I együttműködései az elmúlt évben

a. Az állami költségvetési, a nonprofit és a kormányzati szektorral való kapcsolatok
Az intézet szakmai közreműködésével folytatódott az Arcanum Kft. keretén belül, a Digitális Tudástár számára a határon túli magyar és szomszédos országbeli sajtó digitalizálása, amely az év folyamán mintegy 1,5 millió oldalnyi magyar, és 2,3 millió oldalnyi román digitalizált sajtóanyagot foglalt magában. Az intézetből történik korábbi megállapodás alapján az Erdélyi Magyar Adatbank tartalomfejlesztése is.

Az ELKH kutatóintézetek közül az intézet elsősorban a Társadalomtudományi Kutatóközpont többi intézetével, a Politikatudományi, a Jogtudományi, és a Szociológiai Kutatóintézettel, a Bölcsészettudományi Kutatóközponton belül pedig a Történettudományi Kutatóintézettel folytat közös kutatómunkát. Egy munkatárs 2019 óta tagja az MTA Fiatal Kutatók Akadémiájának.

Az egyéb hazai műhelyek közül különböző projektek keretében, az elmúlt években együttműködés alakult ki a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárával, a Külügyi és Külgazdasági Intézettel, a Nemzetpolitikai Kutatóintézettel, a Nemzetstratégiai Kutatóintézettel, a Tom Lantos Intézettel, a Holokauszt Emlékközponttal, a Szerb Intézettel, a Rubicon Intézettel, a Veritas Történetkutató Intézettel és Levéltárral, valamint a Márton Áron Szakkollégiummal.

Az intézet igazgatója tagja a Közszolgálati Testületnek, az Országos Statisztikai Tanácsnak, valamint meghívott tagja az Igazságügyi Minisztérium Nemzetiségi Ügyekért Felelős Tematikus Munkacsoportjának.

b. Felsőoktatással való együttműködések: oktatás, utánpótlás-nevelés, doktori iskolák stb.

A hazai egyetemi kutatóhelyek közül az intézet elsősorban a Miskolci Egyetem Alkalmazott Társadalomtudományok Intézetével, az ELTE TÁTK Szociológiai Intézetével, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel, a Pécsi Tudományegyetemmel, a Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskolájával, az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemmel működött együtt, amely együttműködések az év során leginkább közös konferenciák megrendezésében és kutatási projektek lebonyolításában öltött testet.

2021 folyamán az intézet 10 munkatársa volt valamely doktori iskola oktatója vagy tartott PhD kurzusokat. 16 munkatárs különböző egyetemeken és szakkollégiumokban (Babes-Bolyai Tudományegyetem, Budapesti Corvinus Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Károli Gáspár Református Egyetem, Miskolci Egyetem, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pécsi Tudományegyetem, Szegedi Tudományegyetem, Széchenyi István Szakkollégium) összesen 33 elméleti és 26 gyakorlati kurzust tartott, 17 BA, 9 MA hallgató diplomamunkáját, 3 TDK dolgozat megírását segítette, és 29 PhD hallgató disszertációjának készítését irányította.

Az év során 10 egyetemi hallgató és doktorandusz végzett az intézetben szakmai gyakorlatot különböző kutatásokban közreműködve.

c. Egyéb együttműködések, kapcsolatok

A nemzetközi együttműködések terén kiemelendő a flensburgi székhelyű European Centre for Minority Issues kutatóintézetével, a bolzanói EURAC Kisebbségi Jogi Intézetével, a kolozsvári Nemzeti Kisebbségkutató Intézettel, a Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetemmel, a Babes-Bolyai Tudományegyetemmel, a somorjai Fórum Kisebbségkutató Intézettel, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolával, illetve a ljubljani Etnikai Tanulmányok Intézetével folytatott együttműködés. Egy munkatárs vendégtanárként kurzusokat tartott a Göttingeni Georg August Egyetemen, egy munkatárs az University College London tiszteletbeli kutatója, további három kutató pedig vendégelőadásokat tartott a bécsi, a prágai és a nicosiai egyetemeken.

A nemzetközi együttműködések kialakítására és elmélyítésére adott továbbá lehetőséget a Max Planck Intézet Szociális Antropológiai Intézetével közösen megrendezett konferencia, illetve az European Non-Territorial Autonomy Network (ENTAN) COST hálózatban való részvétel, a hálózat éves konferenciájának Budapesten való megtartása is. A járvány ellenére több munkatárs részt vett nemzetközi virtuális konferenciákon, workshopokon, továbbá nemzetközi szakmai szervezetek rendezvényein. Több kutató tagja olyan rangos nemzetközi tudományos szervezeteknek vagy intézményeknek mint az Association for the Study of Nationalities (ASN), a Donauschwäbische Zentralmuseum Wissenschaftliche Beirat (Ulm), az European Association of Social Anthropologists (EASA), az European Consortium for Political Research (ECPR), az European Education Research Association, a Magyar-ukrán történész vegyes bizottság, a Kommission für Geschichte und Kultur der Deutschen in Südosteuropa, az International Political Science Association (IPSA) és a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság. Azon hazai szakmai szervezetek közül, amelyekben intézeti kutató tag vagy vezető pozíciót töltött be, kiemelendő az NKFIH zsűri, a Közzolgálati Testület, az Országos Statisztikai Tanács, az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság Társadalomtudományi Szakbizottság, az MTA Domus Kuratórium, a Magyar Hebraisztikai Társaság, a Magyar Történelmi Társulat, a Hajnal István Kör, és a Magyar Szociológiai Társaság.

A munkatársak mellett több rangos, hazai és külföldi – köztük egy impakt faktoros – szakmai folyóirat – *Focaal - Journal of Global and Historical Anthropology*, *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, *Educational Review*, *Erdélyi Társadalom*, *European Yearbook of Minority Issues*, *Journal für Kultur und Geschichte der deutschen im östlichen Europa*, *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, *Kisebbségi Szemle*, *Magyar Kisebbség*, *Modern Magyarország*, *Pro Minoritate*, *Studia Sociologia*, *Századok* – szerkesztésében, szakmai lektorálásában is részt vettek, valamint több vezető nemzetközi folyóirat számára készítettek lektori véleményeket, illetve folytattak egyéb szakértői tevékenységeket.

Az év folyamán egy-egy hollandiai és szerbiai vendégkutató összesen tíz hónapot töltött az intézetben.

4. A kutatóhely hazai vonatkozású pályázati adatai:

Az év folyamán az NKA és az MTA Folyóiratkiadási pályázata a Regio 2021. évi kiadását részesítette támogatásban. Egy kutató elnyerte az Új Nemzeti Kiválóság Program Bolyai+ Felsőoktatási Fiatal Oktatói, Kutatói Ösztöndíjat „A kisebbségi önkormányzatiság működésének indikátorai Közép- és Délkelet-Európában” c. témában.

5. Tudományos publikációk:

1. Csata Zsombor; Roman Hlatky; Amy H. Liu; Ariel Pitre Young: The economic effects of the territoriality principle. Evidence from Transylvania, Romania. LANGUAGE PROBLEMS AND LANGUAGE PLANNING, 45:2 pp. 165-187. (2021). <http://real.mtak.hu/132347/>
2. Durst Judit; Bereményi Ábel: "I felt I arrived home": The Minority trajectory of mobility for first-in-family Hungarian Roma graduates. In: Maria, Manuela Mendes; Olga, Magano; Stefania, Toma (eds.): Social and Economic Vulnerability of Roma People: Key Factors for the Success and Continuity of Schooling Levels. New York: Springer (2021) 229-249. <http://real.mtak.hu/139655/>
3. Fedinec Csilla; Cserniczkó István: The Informal Use of Time as a Component of Multicultural Regional Identity in Transcarpathia (Ukraine). EAST CENTRAL EUROPE / L'EUROPE DU CENTRE EST 48:1 pp. 73-102., 30 p. (2021). <http://real.mtak.hu/125938/>
4. Fedinec Csilla; Cserniczkó István: Мова, політика, ексклюзиви в сучасній Україні. Uzhhorod: Autdor-Shark, 2021. ISBN: 9786177796236. <http://real.mtak.hu/133295/>
5. Fedinec Csilla; Szakál Imre: Another Short-Lived State of the Carpatho-Rusins - the Hutsul Republic. RUSIN INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY, 64:2 pp. 115-134. (2021). <http://real.mtak.hu/127875/>
6. Fedinec Csilla; Font Márta; Szakál Imre; Varga Beáta: Ukrajna története: régiók, identitás, államiság. Budapest: Társadalomtudományi Kutatóközpont, Gondolat Kiadó (2021), 444 p. ISBN: 9789635561957. <http://real.mtak.hu/134693/>
7. Mitescu-Manea, M., Safta-Zecheria, L., Neumann, E., Bodrug-Lungu, V., Milenkova, V., & Lendzhova, V.: Inequities in first education policy responses to the COVID-19 crisis: A comparative analysis in four Central and East European countries. European Educational Research Journal, 20:5, 543-563. <http://real.mtak.hu/134864/>
8. Neumann Eszter: Setting by numbers: datafication processes and ability grouping in an English secondary school. JOURNAL OF EDUCATION POLICY, 36:1, 1-23. <http://real.mtak.hu/118780/>
9. Papp Z. Attila; Neumann Eszter: Education of Roma and Educational Resilience in Hungary. In: Maria, Manuela Mendes; Olga, Magano; Stefania, Toma (eds.): Social and Economic Vulnerability of Roma People: Key Factors for the Success and Continuity of Schooling Levels. New York: Springer (2021) 79-95. <http://real.mtak.hu/139460/>
10. Szerbhorváth György: Nem tudták, hogy tudják - Vajdasági magyar valóságirodalom (1945-1990). Budapest, Társadalomtudományi Kutatóközpont - Kalligram, 2021. 352. p. ISBN: 9789634682691. <http://real.mtak.hu/135004/>
11. Szombati Kristóf: The Consolidation of Authoritarian Rule in Rural Hungary: Workfare and the Shift from Punitive Populist to Illiberal Paternalist Poverty Governance. EUROPE-ASIA STUDIES 73:9 pp. 1703-1725., 23 p. (2021). <http://real.mtak.hu/135698/>
12. Vizi Balázs (szerk.): Magyarország és szomszédai. A kisebbségvédelem kérdései a kétoldalú szerződésekben Budapest, Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet, L'Harmattan (2021). 294. p. ISBN: 9789634147664. <http://real.mtak.hu/122934/>
13. Vizi Balázs; Dobos Balázs; Natalija Shikova (eds.): Non-Territorial Autonomy as an Instrument for Effective Participation of Minorities. Budapest, Szkopje: Centre for Social Sciences (CSS), University American College Skopje (2021), 330 p. ISBN: 9786084607533. <http://real.mtak.hu/133198/>
14. Zakariás Ildikó; Feischmidt Margit: 'We Are That In-Between Nation': Discourses of Deservingness of Hungarian Migrants Working in Institutions of Refugee Accommodation in Germany. SOCIOLOGY 55:2 pp. 400-420., 21 p. (2021). <http://real.mtak.hu/122880/>

15. Zakariás Ildikó; Feischmidt Margit: Producing the nation through philanthropy: Legitimising coethnic and prorefugee civic action in Hungary. *NATIONS AND NATIONALISM* 26:4 pp. 1015-1032., 18 p. (2021). <http://real.mtak.hu/122879/>